

Riedsútstel

It Debat	: 1 oktober 2026
Agindapunt	: 4
Status	: Opiniërend
Program	: 0 – Bestuur en ondersteuning
Portefúlje hâlder	: K.A. Breuker
Amtner	: T. Rienks-De Bos
Bylage	: N.v.t.
Saak- en stiknûmer	: 2026090231588 en 26ZG150712

Underwerp:

Vorbereiden visie Tytsjerksteradiel

Koarte ynhâld

In het raadsprogramma 2026-2030 heeft de raad uitgesproken te willen komen tot een eenduidige visie voor Tytsjerksteradiel richting 2050. Het doel is om gezamenlijk te bepalen wat voor gemeente Tytsjerksteradiel in 2050 wil zijn en welke keuzes daarvoor in de komende jaren nodig zijn. In het collegeakkoord is deze ambitie verder uitgewerkt, onder andere door de visie te verbinden aan maatschappelijke effecten, brede welvaart, regionale samenwerking en een strategisch kompas voor toekomstig beleid.

Met dit raadsvoorstel wordt de raad gevraagd richting te geven aan de wijze waarop de visie wordt ontwikkeld. Het college wil daarbij inzicht krijgen in de gewenste inhoudelijke bouwstenen, de rol van inwoners en maatschappelijke partners, de wijze waarop de identiteit van Tytsjerksteradiel wordt betrokken en de betekenis van regionale ontwikkelingen voor de toekomstige positionering van de gemeente.

De uitkomsten van deze opiniërende behandeling worden verwerkt in de verdere procesaanpak, met als doel de concept-visie eind 2027 in de raad te bespreken.

Foech fan de ried / kolleezje

De raad heeft in het raadsprogramma de wens uitgesproken om te komen tot een visie voor 2050. De raad bepaalt de inhoudelijke richting en stelt uiteindelijk de visie vast. Daarnaast bepaalt de raad de kaders waarbinnen het college de visie voorbereidt.

Het college werkt de visie uit, voert de benodigde analyses uit, organiseert de participatie en legt een concept-visie ter besluitvorming voor aan de raad. Het college organiseert daarbij een participatief proces met inwoners, dorpen, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere partners. De inzichten uit deze gesprekken vormen, naast beleid, data en analyses, een belangrijke bouwsteen voor de Visie Tytsjerksteradiel 2050.

Taljochting

Aanleiding

Tytsjerksteradiel staat de komende decennia voor verschillende ontwikkelingen die van invloed zijn op de leefbaarheid, economie en sociale samenhang binnen de gemeente. Onder andere vergrijzing, ontgroening, woningbouwopgaven, veranderingen op de arbeidsmarkt, energievraagstukken en ontwikkelingen in de regio vragen om een langetermijnperspectief.

Daarnaast roept de toekomst vragen op over de positie en weerbaarheid van de gemeente zelf. Welke rol wil en kan een relatief kleinschalige gemeente vervullen in een veranderende samenleving? Hoe behouden we de kracht van een toegankelijke en nabij georganiseerde overheid? En hoe gaan we om met ontwikkelingen zoals toenemende regionalisering, polarisatie, digitalisering en de kansen en uitdagingen die nieuwe technologieën, zoals artificiële intelligentie (AI), met zich meebrengen?

Tegelijkertijd kent Tytsjerksteradiel een sterke eigen identiteit. De gemeente wordt gekenmerkt door een hoge ervaren kwaliteit van leven, sterke gemeenschappen, een herkenbaar landschap en een rijke cultuurhistorie. Juist deze kwaliteiten vormen een belangrijke basis voor de toekomst en geven richting aan de keuzes die de gemeente maakt.

Om richting te geven aan toekomstige keuzes wil het college, samen met de raad, inwoners, dorpen, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere partners, komen tot een visie voor Tytsjerksteradiel richting 2050.

Vertrekpunt voor de Visie 2050

De ontwikkeling van een visie voor 2050 vraagt meer dan het bijeenbrengen van bestaand beleid of het analyseren van toekomstige maatschappelijke ontwikkelingen. De visie moet ook antwoord geven op de vraag wat Tytsjerksteradiel onderscheidt en welke kwaliteiten de gemeente wil behouden, versterken of verder ontwikkelen richting 2050. Zoals in de aanleiding benoemd, staat Tytsjerksteradiel komende decennia voor diverse opgaven. Tegelijkertijd kent de gemeente een sterke eigen identiteit, die zichtbaar is in de dorpen, het landschap, de cultuurhistorie, de gemeenschapszin en de kwaliteit van leven die inwoners ervaren.

Om te komen tot een breed gedragen en toekomstbestendige visie wordt voorgesteld de visie op te bouwen vanuit vier perspectieven:

1. It byld fan de feiten

Wat weten we op basis van data, onderzoek, prognoses en bestaand beleid?

Hierbij wordt onder andere gebruikgemaakt van gegevens van Planbureau Fryslân, CBS, gemeentelijke monitoren en bestaande beleidsdocumenten.

2. It byld fan ússels

Wat maakt Tytsjerksteradiel tot Tytsjerksteradiel?

Hierbij wordt gekeken naar de identiteit van de gemeente, de geschiedenis, cultuurhistorie, het landschap, de mienskip en de kenmerken die inwoners verbinden met hun woonomgeving.

3. It byld fan de omjouwing

Hoe verhouden wij ons tot onze omgeving en welke positie willen wij daarin innemen?

Hierbij wordt aandacht besteed aan regionale ontwikkelingen en samenwerkingsverbanden, waaronder de relatie met omliggende gemeenten, Leeuwarden, Smallingerland en de regio Noordoost-Fryslân.

4. It byld fan de takomst

Welke gemeente willen wij in 2050 zijn?

Vanuit een open en onderzoekende houding wordt gekeken naar de kansen, ambities en ontwikkelrichtingen voor de lange termijn.

Door deze vier perspectieven met elkaar te verbinden ontstaat ruimte om niet alleen naar de feitelijke ontwikkelingen te kijken, maar ook naar de betekenis en eigenheid van Tytsjerksteradiel. Zo ontstaat inzicht in de sterke punten waarop de gemeente kan voortbouwen, de kwetsbaarheden die aandacht vragen, de kansen die zich aandienen en de ontwikkelingen die mogelijk een bedreiging vormen voor de ambities richting 2050. Deze integrale benadering helpt om vanuit een realistisch en ambitieus beeld richting te geven aan de toekomst van Tytsjerksteradiel.

Tegelijkertijd wordt gedurende het traject aandacht besteed aan de vraag welke rol van de gemeente wordt gevraagd om de ambities uit de visie te realiseren. Dit betreft zowel de relatie met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners als de wijze waarop de gemeentelijke organisatie haar taken uitvoert. De visie richt zich in de eerste plaats op de toekomst van Tytsjerksteradiel als gemeenschap, leefomgeving en samenwerkingspartner, maar kan ook inzicht geven in de organisatorische opgaven die hieruit voortvloeien. Eventuele consequenties voor de gemeentelijke organisatie worden op hoofdlijnen in beeld gebracht en kunnen na vaststelling van de visie nader worden uitgewerkt.

Wat maakt Tytsjerksteradiel in 2050 nog steeds Tytsjerksteradiel? We ontwikkelen niet alleen een visie op basis van beleid en cijfers, maar ook vanuit identiteit, historie, positie in de regio en toekomstambitie. Daarmee wordt de visie meer dan een verzameling beleidsambities; het wordt een strategisch verhaal over de toekomst van de gemeente. Deze informatie vormt de basis voor de verdere uitwerking van de visie, de strategische keuzes die daaruit voortvloeien en het toekomstperspectief dat de gemeente samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners wil realiseren.

Doel van de visie

De Visie 2050 moet leiden tot een gedeeld beeld van Tytsjerksteradiel: wie we zijn, wat ons kenmerkt, welke ontwikkelingen op ons afkomen en welke kansen en uitdagingen daarbij horen. De visie vormt daarmee niet alleen een toekomstbeeld, maar ook een strategisch kompas voor keuzes op het gebied van onder meer leefbaarheid, voorzieningen, wonen, economie, duurzaamheid, regionale samenwerking en de rol van de gemeente.

De visie helpt om ontwikkelingen van vandaag te plaatsen in het perspectief van de langere termijn en biedt richting voor de vraag hoe Tytsjerksteradiel zich wil ontwikkelen tot een bloeiende gemeente met sterke dorpen, waar inwoners gezond, gelukkig en verbonden kunnen leven.

De visie moet antwoord geven op de volgende hoofdvraag:

Wat voor gemeente wil Tytsjerksteradiel in 2050 zijn en welke keuzes zijn nodig om daar te komen?

De visie moet:

- richting geven aan keuzes tot 2050;
- een gezamenlijk toekomstbeeld schetsen;
- de identiteit van Tytsjerksteradiel verbinden met toekomstige ontwikkelingen;
- duidelijk maken welke rol de gemeente zelf vervult;
- inzicht geven in gewenste samenwerkingsrelaties;
- een strategisch kompas vormen voor toekomstige besluitvorming.

De visie beschrijft vooral de gewenste ontwikkelrichting van Tytsjerksteradiel richting 2050. Het biedt een strategisch kader voor toekomstige keuzes en investeringen, zonder op voorhand invulling te geven aan de concrete uitwerking daarvan. De visie geeft daarmee antwoord op de vraag waar de gemeente zich naartoe wil ontwikkelen, terwijl de vertaling naar specifieke programma's, projecten en beleidskeuzes in latere besluitvorming plaatsvindt.

Bouwstenen voor de visie

De vier perspectieven leveren vier mogelijke bouwstenen op die gezamenlijk het fundament van de visie kunnen vormen.

1. Feiten en ontwikkelingen

Analyse van demografische, sociale, economische en ruimtelijke ontwikkelingen op basis van bestaande gegevens en onderzoeken.

Voorbeelden:

- Planbureau Fryslân;
- CBS;
- gemeentelijke monitoren;
- prognoses richting 2050.

Doel:

Begrijpen welke ontwikkelingen op Tytsjerksteradiel afkomen.

2. Bestaand beleid

Analyse van reeds vastgestelde visies, beleidskaders en programma's.

Voorbeelden:

- Omgevingsvisie;
- Participatievisie;
- Woonbeleid;
- Economisch beleid;
- Dorpsvisies.

Doel:

In beeld brengen welke richting de gemeente op verschillende beleidsterreinen al heeft ingezet.

3. Identiteit en DNA van Tytsjerksteradiel

Verkenning van de kenmerken die Tytsjerksteradiel onderscheiden van andere gemeenten.

Onderwerpen kunnen zijn:

- landschap;
- cultuurhistorie;
- mienskip;
- taal;
- erfgoed;
- verenigingsleven;
- dorpsidentiteit.

Doel:

Inzicht krijgen in wat inwoners waarderen en wat behouden moet blijven richting 2050.

4. Positionering in de regio

Verkenning van de rol van Tytsjerksteradiel binnen de regio.

Onder meer:

- relatie met Leeuwarden;
- relatie met Smallingerland;
- Noordoost-Fryslân;
- economische samenwerking;
- voorzieningen;
- wonen en recreatie.

Doel:

Bepalen welke positie Tytsjerksteradiel in de regio wil innemen richting 2050.

De vier bouwstenen vormen de inhoudelijke basis voor de beeldvormende fase van het traject.

Voorlopige planning

Fase	Periode
Voorbereiding Visie opiniërend in raad	Oktober 2026
Uitwerking procesaanpak opstellen visie	Vierde kwartaal 2026
Inventarisatie beleid, data en onderzoeken	Najaar 2026 – begin 2027
Analyse identiteit, DNA en regionale positie	Eerste kwartaal 2027
Strategische verkenning met raad en college	Tweede kwartaal 2027
Participatie inwoners en maatschappelijke partners	Derde kwartaal 2027
Opstellen concept-visie	Vierde kwartaal 2027
Bespreking concept-visie in raad	Eind 2027
Vaststelling visie 2050	Eerste kwartaal 2028

De visie wordt opgesteld in nauwe samenspraak met de raad. Naast de behandeling van dit raadsvoorstel wordt de raad op verschillende momenten geïnformeerd en betrokken bij de voortgang en inhoudelijke uitwerking van het traject.

Vierde kwartaal 2026 – Aanpak

- Raad krijgt een startnotitie voorgelegd met de aanpak om te komen tot een visie.

Begin 2027 - Uitwerking vertrekpunt en beeldvorming

- Terugkoppeling van de beleidsanalyse, beschikbare data en relevante onderzoeken.
- Eerste reflectie op de sterke punten, aandachtspunten, kansen en ontwikkelingen die richtinggevend kunnen zijn voor de visie.

Voor zomer 2027 - Resultaten verkenning identiteit en positie van Tytsjerksteradiel

- Terugkoppeling van inzichten over het DNA van de gemeente, cultuurhistorie, regionale positionering en de eerste strategische vraagstukken.
- Informerende sessie met de raad over de opbrengsten tot zover.

Derde kwartaal 2027 - Participatie en strategische keuzes

- Presentatie van de opbrengsten uit gesprekken met inwoners, dorpen, ondernemers en maatschappelijke organisaties.
- Opiniërend gesprek met de raad over de hoofdlijnen van het toekomstbeeld en de eventuele strategische keuzes die daaruit voortvloeien. In gesprek over de belangrijkste thema's en ontwikkelrichtingen voor de toekomst.

Eind vierde kwartaal 2027 - Conceptvisie

- Bespreking van de conceptvisie in de raad.
- Mogelijkheid voor de raad om richtinggevende opmerkingen mee te geven voordat de visie definitief wordt uitgewerkt.

Begin 2028 - Vaststelling

- Behandeling en vaststelling van de Visie Tytsjerksteradiel 2050 door de gemeenteraad.

Financiën

De benodigde externe ondersteuning is afhankelijk van de definitieve procesinrichting en de mate waarin gebruik wordt gemaakt van externe expertise voor procesbegeleiding, beleidsanalyse, participatie, identiteitsverkenning en het opstellen van de visie. Voor het traject wordt voorlopig uitgegaan van een budgetindicatie van ca. € 50.000. Na de opiniërende bespreking van dit raadsvoorstel wordt een plan van aanpak uitgewerkt met daarin een nadere uitwerking van de organisatie, planning en financiële consequenties. Hiervoor wordt een begrotingswijziging aan de raad voorgelegd.

Vragen aan de raad

Het college vraagt de raad in deze opiniërende behandeling in het bijzonder richting te geven aan de volgende vragen:

1. Biedt de voorgestelde aanpak volgens de raad voldoende basis om inzicht te krijgen in de kwaliteiten van Tytsjerksteradiel, de ontwikkelingen die op de gemeente afkomen en de keuzes die nodig zijn om ook richting 2050 een sterke en toekomstbestendige gemeente te blijven?
2. Op welke wijze wil de raad inwoners, dorpen, ondernemers en maatschappelijke organisaties betrekken?
3. Welke rol ziet de raad voor zichzelf gedurende het proces?

Burgum, 8 september 2026

Het college van burgemeester en wethouders van Tytsjerksteradiel,

secretaris,

burgemeester,

dhr. drs. J. Krul

dhr. mr. K.A. Breuker